

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЩОДО ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

О.І. Орел О.І., аспірантка
Житомирський національний
агроекологічний університет
aleksa06.07@mail.ru

Органічне сільське господарство успішно розвивається у світі вже понад 80 років. Сучасний ринок органічної продукції є надзвичайно різноманітним та охоплює широку лінійку як сільськогосподарської продукції, так і засобів догляду за рослинами та тваринами, а також за оселею та, навіть, предметами побуту. Безпосередньо, ринок органічної продукції рослинництва та тваринництва представлено сільськогосподарською сировиною та готовою продукцією (зернові, бобові, баштанні, фрукти, овочі, соняшник, молоко, м'ясо тощо та продукти їх переробки).

В Україні також простежується тенденція розвитку органічного виробництва та підвищення зацікавленості з боку сільськогосподарського товаровиробника запроваджувати відповідні технологічні процеси. Так, у період з 2002 р. по 2012 р. кількість сільськогосподарських угідь, виділених під органічне сільське господарство зростає майже у 2 рази, а кількість підприємств, які займаються виробництвом органічної сировини та продукції з неї – майже у 5 разів [5].

Однак процес переходу на органічне сільське господарство супроводжується певними затратами, ризиками та проблемами [5]. Обов'язковим складовим елементом процесу органічного виробництва є процедура інспектування та сертифікації. При бажанні керівника сільськогосподарського підприємства отримати сертифікат відповідності, необхідно нести витрати, пов'язані з його оформленням. Наприклад, плата за сертифікат, який підтверджує, що технологічний процес належить до органічного, у країнах Європи складає від 250 до 750 євро для господарств, середня площа сільськогосподарських угідь яких становить 30-50 га. В Україні, вартість сертифікаційних робіт залежить від масштабів виробництва, типу продукції та етапів процесу сертифікації і встановлюється індивідуального для кожного замовника. До того ж, господарства, зайняті органічним сільським господарством, займають більшу площу, ніж у країнах Європи, в середньому від 2000 га і вище [5]. Так, вартість сертифікаційних послуг, які надає сертифікуючий орган «Жива планета» (офіційний представник

Міжнародного інституту органічної сертифікації та етики (ICEA, Італія) в Україні коливається від 3 до 8 тис. євро [3].

До інших проблем переходу на органічну форму господарювання можна віднести: часткове зменшення врожаю, складність підбору добрив, біологічних препаратів та інших засобів захисту рослин і тварин без додавання синтетичних елементів, питання вибору сівозміни та методів збагачення ґрунту корисними мікроелементами тощо. Поряд з зазначеними питаннями, все ще не вирішеною залишається процедура інформування населення та сільськогосподарських товаровиробників щодо можливості переведення їх господарської діяльності на органічний тип виробництва.

Проблема поширення інформації серед потенційних виробників органічної продукції вимагає пошуку відповідних теоретичних та практичних джерел. Ринок екологічних послуг, який вже понад 30 років розвивається у світі, та понад 15 років в Україні, характеризується надзвичайно великим спектром діяльності: від оцінки викидів забруднюючих речовин та оформленням відповідної технічної документації, до консультацій з приводу екологічних методів утилізації відходів, використання альтернативних джерел енергії та переходу на органічне господарювання. З метою з'ясування думки потенційних виробників органічної сільськогосподарської продукції, а саме керівників сільськогосподарських підприємств Житомирської області щодо необхідності існування ринку екологічних послуг та можливості запровадження консультаційних послуг з органічного виробництва, було проведене дослідження за допомогою методу анкетування.

За організаційно-правовою формою, респонденти розподілились наступним чином: 30,2% - фермерські господарства, 20,6% господарські товариства, 15,9% приватні підприємства, 14,3% сільськогосподарські виробничі кооперативи, 11,1% холдингові компанії, 6,3% державні підприємства, 1,6% інші форми власності. Відповіді респондентів на питання анкети: «Які з перелічених екологічних послуг, були б цікавими (необхідними) для Вашого підприємства?» свідчать, що найбільшу зацікавленість керівники сільськогосподарських підприємств виявляють до послуг інформаційної сфери, а саме консультацій з приводу органічного виробництва (16,2%) (таблиця 1).

Таблиця 1

**Потенційний попит на екологічні послуги серед керівників
сільськогосподарських підприємств**

Види екологічних послуг за сферами впровадження	Частота	% у загальній структурі
Економічна сфера, в тому числі:		
моніторинг оточуючого середовища	13	6,6
екологічний менеджмент	16	8,1
оцінка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів у водні ресурси, внесення в земельні ресурси	21	10,7
екологічне страхування	7	3,6
екологічна сертифікація	6	3,0
екологічний аудит з попередньою екологічною експертизою	13	6,6
Соціальна сфера, в тому числі:		
флористика, озеленення, ландшафтний дизайн	11	5,6
зелений туризм	28	14,2
Інформаційна сфера, в тому числі:		
екологічний (аграрний) консалтинг	6	3,0
консультації з органічного виробництва	32	16,2
Технологічна сфера, в тому числі:		
екологічний інжиніринг	9	4,6
утилізація відходів	25	12,7
Технічна сфера, в тому числі:		
прилади та системи екологічного контролю	10	5,1
Всього відповідей:	197	100,0

Джерело: власні дослідження.

Відповідно до Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» (ст. 35), наукове забезпечення виробництва та обігу органічної продукції (сировини) здійснюють Національна академія аграрних наук України, науково-дослідні та інші наукові установи і навчальні заклади [1]. В Україні функціонують спеціалізовані консультативні департаменти, які займаються популяризацією органічного методу господарювання, зокрема: Федерація органічного руху в Україні, Асоціація «Біолан Україна», ВГО «Клуб органічного землеробства», Спілка учасників органічного виробництва «Натурпродукт», ТОВ «Альтернативні технології плюс», ТОВ «Торговий дім «Чиста флора Біо», НПП «Еко-Інформ-Сервіс», ВЕГО «Мама-86» тощо. Крім зазначених суб'єктів, консультації з органічного виробництва можуть надавати Центри

підготовки спеціалістів для органічного агровиробництва компаній, які надають юридичні та консалтингові послуги виробникам аграрної продукції та Навчально-координаційні центри сільськогосподарських дорадчих служб [5].

Суб'єкт господарювання, що вирішив диверсифікувати свою діяльність або повністю перейти на органічний метод господарювання, може набути статус реального користувача інформації з приводу особливостей органічного виробництва і за умови відсутності спеціалізованих кадрів на власному підприємстві. У даному випадку, може розглядатись питання аутсорсингу та його різновиду – аутстафінгу, тобто передачі певної частини роботи іншій фірмі, що спеціалізується у виконанні зазначених робіт. При цьому, співробітники, зможуть концентруватись на основних видах діяльності, не витрачаючи час на виконання супутніх адміністративних процесів, тим самим створюючи конкурентні переваги для підприємства. Так, суб'єкт господарювання буде нести економію капітальних витрат на персоналі, необхідних засобах праці та амортизації.

На ринку екологічних послуг України функціонують суб'єкти господарювання, в компетенції яких – надання комплексу екологічних послуг, в тому числі послуг екологічного аутсорсингу. До таких компаній належать: «Кемікал Енерджі Компані» (м. Київ), «Первый Экологический Портал» (м. Одеса), «Еко-Експрес» (м. Київ) та ін. Зазначені підприємства, здебільшого спеціалізуються на наданні екологічних послуг пов'язаних з оформленням технічної документації. Що стосується можливості звернення за інформацією щодо особливостей органічного господарювання, то наразі такі послуги, за даними FiBL можуть надавати приватні консультанти [4].

Основне завдання надання консультаційних послуг має спиратись на кінцеві потреби споживачів зазначених послуг. Виходячи з кінцевої мети, можна здійснити сегментацію групи споживачів та виробників органічної продукції в залежності від основних питань, які мають бути вирішеними (табл. 2).

Важливу увагу необхідно приділити також інструментам, які будуть використовуватись на ринку екологічних послуг, а особливо, що стосується розповсюдження інформації з органічного способу виробництва. Так, за результатами дослідження інформаційно-аналітичного центру «Publicity», найбільш ефективними методами розповсюдження інформації є виклад новин та статей в Internet просторі, друк статей у спеціалізованих та тематичних виданнях, проведення PR-заходів для зацікавлених клієнтів, створення форумів

та блогів в мережі Internet, організація виставок, ярмарок та конференцій [6].

Таблиця 2

**Види консультацій з органічного виробництва
для різних груп суб'єктів**

Суб'єкт	Види консультацій
Керівник сільськогосподарського підприємства, який виявив бажання впроваджувати органічне сільське господарство	✓ інформація щодо сутності органічного виробництва
	✓ інформація щодо особливостей технологічного процесу при веденні органічного виробництва
	✓ індивідуальна допомога у виборі посадкового матеріалу, добрив, сівозміни, субстрату, біологічних препаратів тощо
	✓ інформування щодо досвіду суб'єктів господарювання у органічному виробництві
	✓ інформування щодо іноземного досвіду ведення органічного виробництва
	✓ інформування щодо процедури інспектування та сертифікації суб'єктів господарювання (стандарти «БЮЛану», ЄС, Швейцарії, США тощо), що планують переходити на виробництво органічної продукції
Суб'єкт господарської діяльності, який займається виробництвом органічної сільськогосподарської продукції	✓ індивідуальна допомога у виборі посадкового матеріалу, добрив, сівозміни, субстрату, біологічних препаратів тощо
	✓ інформування щодо процедури інспектування та сертифікації суб'єктів господарювання (стандарти «БЮЛану», ЄС, Швейцарії, США тощо), що перейшли на виробництво органічної продукції
	✓ надання інформації щодо процесу виходу продукції на ринок
	✓ надання інформації щодо дослідження ринку органічної продукції та застосування маркетингових інструментів, як допомоги при реалізації органічної продукції
Споживачі, що вирішили купувати органічну продукцію	✓ надання інформації щодо сутності органічної продукції, її особливостей, корисності, маркування
	✓ надання інформації про пункти продажу органічної продукції
	✓ надання інформації щодо асортименту органічної продукції
	✓ надання інформації щодо літературних та періодичних видань з питань органічної продукції

Джерело: адаптовано до [2].

Таким чином, виробництво органічної продукції є сучасним та перспективним напрямом сільськогосподарської діяльності. Але, процес переходу на органічне господарювання супроводжується певними проблемами та труднощами. Тому надзвичайно важливим є інформування суб'єктів господарювання та населення щодо важливості та необхідності існування ринку органічної продукції. Аналіз відповідей респондентів на питання анкети підтвердив факт важливості надання консультаційних послуг з органічного виробництва. Активізація діяльності з метою поширення необхідної інформації стосовно органічного методу господарювання надасть можливість розширити ринок органічної продукції в Україні.

Література

1. Закон України Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: за станом на 03.09.2013
2. Офіційний сайт БіоЛан України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua/>
3. Офіційний сайт ВГО «Жива планета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecolabel.org.ua/>
4. Офіційний сайт Дослідного інституту органічного сільського господарства FiBL [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.fibl.org/ua-partners.html?&L=4>
5. Офіційний сайт Федерації органічного руху в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua>
6. Реклама у всіх її проявах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inkinn.ru/>